

„Mužstvo tvořili hráči, kteří všichni do jednoho uměli kopat,“ vystihuje velmi důležitou věc Antonín Panenka, muž s nejjemnější technikou vedení a vůbec ovládní míče. „Navíc tam byli bojovníci, dobří hlavičkáři, hecíři, organizátoři, zakončovatelé. Měli jsme dva vynikající strategů, Ježka s Venglošem.“ Panenka si vzpomíná, že hráči v té i o něco pozdější době věděli, do jaké míry se mají věnovat hře dopředu a dozadu. „Štambachr to měl sedmdesát procent pro obranu, třicet pro útok. Kozák jako druhý záložník to měl padesát na padesát. Já jsem hrál sedmdesát pro útočení, třicet pro bránění. Ty pozice nám byly šité na míru.“

Kvalifikace začala už v říjnu 1974, a to třígólovým přídělem od Anglie. Dlouho to vypadalo nadějně, ale v závěrečné čtvrt hodině domácí třikrát udeřili a hostům se všechno sesypalo. Důvěra veřejnosti klesala, přestože v přípravě se pak už neprohrávalo, ale bylo tam hodně remíz. „Myslím, že zlom nastal zápasem s Portugalskem na Spartě,“ míní Zdeněk Nehoda. „Na jaře jsme měli dobrou formu. Laco Petráš hrál vynikající fotbal, později z toho bohužel vypadl. I mně se v té době začalo dařit. Na té Spartě to byl fantastický výkon,“ dodává autor dvou gólů z památné výhry 5:0 nad nadupaným soupeřem, jenž předtím dokázal s Anglií uhrát nerozhodný výsledek.

Od dubna 1975 se všechno začalo obracet správným směrem. A 30. října, přesně rok po debaklu v Albionu, Československo oplatilo Anglii porážku, ač i doma prohrávalo. Na 2:1 otočil perfektně šlapající tým góly lemujícími poločasovou přestávku. Vlastně počkat, tak jednoduché to nebylo.

„Když se začalo hrát o den dřív, byla mlha. Prohrávali jsme, ale nebylo možné to dohrát. Na druhý den opakovaný zápas, zase jsme prohrávali,“ vrací se Nehoda, autor vyrovnávacího gólu, k dění na bratislavském Tehelném poli, v jehož ochozech se tísnilo dnes nemyslitelných čtyřicet tisíc diváků. Ano, tenkrát ještě publikum při fotbale stálo, a dodejme, že většina tribun legendárního slovenského stadionu, který mezitím dosloužil, nebyla zastřešená...

Jakmile se mužstvo dostalo do vedení, umělo přepnout na perfektní obranu. „Hráli jsme trochu zeď,“ přiznává Nehoda. A Angličané se o ni rozbili. Pevným základem této stěny byl Ivo Viktor. Brankář, jenž si libuje, že za tak vyladěným týmem sotva kdy hrál. „Dlouho se nedařilo, tři čtyři roky se to dávalo dohromady. Ale potvrdilo se, že jednou za iks let se to musí sejít,“ uvažuje jeden z hrdinů.

Československé vítězství z roku 1976 lze bez debat přiřadit na stranu outsiderských triumfů. Na evropské půdě cosi podobného předvedli snad jen zmínění Řekové v roce 2004 (to už byl šestnáctičlenný závěrečný turnaj) a před nimi Dánové v roce 1992 (osm týmů na Euru ve Švédsku). Celosvětově se nic takového dosud nezrodilo, i když je tu uruguayské Maracanazo (MS 1950) i německý Zázrak z Bernu (MS 1954).

Jenže turnaje z různých epoch a také s různým počtem účastníků nesnesou opravdové srovnání. Navíc se v čase měnila postupová pravidla. (O zlatém i stříbrném gólu by česká historie mohla vyprávět, ale to už by zde bylo příliš mnoho odboček.) Pro Jugoslávii před čtyřiceti lety platí, že kdo se chtěl stát vítězem, musel dva soky porazit. Tedy žádné rozehrávání se v základní skupině s možností prohry či remízy – tohle bylo opravdové K.O.

A kdo stál na druhé straně? Nejvyspělejší týmy světa. Ty, které určovaly trendy, podle jejichž hry se fotbal vyučoval. Tenkrát ještě neexistovaly multinárodnostní klubové celky, každý fotbalový národ držel svou identitu a reprezentace z ní vycházely. Bývaly obrazem ligových soutěží. Nizozemsko a Německo, tito finalisté světového šampionátu z roku 1974, představovaly i dva roky po svém velkém duelu (domácí zvítězili v Mnichově 2:1) naprostou kontinentální i globální špičku.

Zákonitostí tehdejšího fotbalu bylo, že hráči si drželi prostory. „Ano, tenkrát se vracelo do pozice,“ přitakává Panenka. Tak to praktikovali Němci, ale i Češi, pokud neměli individuální úkoly zejména při osobním bránění. Ale polovina sedmdesátých let byla érou, kdy se toto dlouholeté fotbalové dogma začalo rozkládat. Revoluce přišla z Holandska.

.....

Vládcí tehdejší světové fotbalové scény, to bylo něco jiného než modernističtí „korunní princové“ z království Oranžsko-Nassavského. Spolková republika Německo, jak zněl oficiální název západní části rozděleného germánského státu, vycházela z propracovaného systému 4 – 3 – 3, přičemž rozestavení útočného bloku bylo variabilní, zatímco defenzivní čtveřice, chránící pokutové území, něco jako dogma.

Však také Nehoda ještě dnes dokáže s úsměvem vystihnout slabá místa v sestavě obávaného rivala: „Vogts neuměl hrát fotbal, ten jenom běhal, to byl pes. A Schwarzenbeck? Ten taky neuměl hrát fotbal. To bylo jenom hrc prc. Beckenbauer to pak za nimi čistil a taky víc útočil, protože ten hrát uměl.“

Trochu překvapivá skepse vůči levému krajnímu obránci a předstoperovi. Jenže vychází z reálného poznání. Němci, a také Angličané, měli ještě dlouho poté na postech reprezentačních defenzorů typy hráčů, jejichž přednosti se neodečítaly z fotbalového umění. A Češi v určitých érách zrovna tak. Zejména o předním hráči ze stoperské dvojice, která se v základním rozestavení pohybovala skutečně za sebou, nikoli vedle sebe, se často tvrdilo, že je tam jen na odkopávání a odhlavičkovávání. Někdy býval takovou osobou i zadní stoper, zametač.

S tím se museli vypořádat útoční hráči. Buď přijali tvrdost beků na druhé straně hřiště, nebo nad nimi dokázali vyzrát jinak. Tak jako Veselý rychlostí, nebo jako nejlepší hráči své doby technikou a finesami. Jak to řešili tehdejší borci v dresech se lvíčkem na prsou? „Dostával jsem se s nimi do kontaktu, i s Beckenbauerem, šel jsem do toho,“ vypráví Nehoda. „Béla Masný ne, to byl slušňák, nikoho nekopal.“

Z útočnickova vyprávění vyplývá, že Československo, které mělo vzadu rovněž zažitý systém s obrannou čtveřicí, hrálo dopředu spíš v základu 4 – 4 – 2. To však nebylo to hlavní, co se před utkáním přetřásalo. Panenka shrnuje rozdílné výchozí situace: „Měli to těžší, vítězství se od nich očekávalo. My bychom byli za hrdiny, i kdybychom od nich dostali pět gólů. Šli jsme do toho s tím, že už máme splněno.“

Tak jako tak, favorit stavěl na osobnostech. Ať už to byl brankář Sepp Maier, obávaný bombardák v druhé linii Rainer Bonhof, jedno z nejlepších křídel Bernd Hölzenbein, případně zakončovatel Dieter Müller, jenž v druhém semifinále hattrickem mezi 82. a 119. minutou skolil domácí Jugoslávii (4:2). Ale hlavně Kaiser Franz.

„Hrát na Beckenbauera? Jako na každého jiného,“ mávne rukou furiantsky Nehoda. Franz Beckenbauer, Císař podle přezdívky i vystupování, byl elegán s tvrdou duší. Finále vyšlo na jeho stý mezistátní zápas, dotáhl to na sto tři v době, kdy takové číslo nebylo zdaleka obvyklé. Jeho reprezentační kariéra už se chýlila ke konci, nicméně o herních kvalitách se v době finále nedalo pochybovat.

A na takové hvězdy se Češi chystali. Štambachr vzpomíná, že důkladně: „Příprava před zápasem trvala asi hodinu a půl. Ježek s Venglošem každého hráče soupeře rozpitvávali – co hraje, jak to hraje... Na jejich tréninku jsme nebyli, na to nebyl čas. A když jsme přišli na hřiště, vnímal jsem, co je to za hvězdy. Najednou vidím, že tam stojí Beckenbauer. Vzpomněl jsem si, co jsem se o něm v sedmdesátém čtvrtém dozvěděl. O to větší byla euforie, když pak ty penalty dopadly.“

K tomu však vedlo perných sto dvacet minut. „Já měl jediný úkol – před stopery dělat hrubou práci,“ konkretizuje Dobiaš, jak se jeho role oproti semifinálovému duelu proměnila. „Už žádné osobní bránění. Moje zóna byla před stopery na vlastní půlce. Když jsme měli míč, tak jsem hrál normálně.“ Jenže nakonec bylo všechno tak trochu nenormální. On, který sotva kdy vystřelil levou nohou na bránu, poslal po první trefě Jána Švehlíka Československo svou „dřevěnkou“ už do dvoubrankového vedení. Společně přežili klinickou smrt, když po Müllerově gólu, který padl po půlhodině hry, vyrovnal Hölzenbein po rohu v okamžiku, kdy na časomíře svítila 89. minuta.

Prodloužení je vždy loterií, na hřišti jsou náhradníci, trenéři se snaží s hrou a stylem cosi provést. Na rozdíl od obou semifinále a zápasu o třetí místo však tentokrát gól nepadl. „Viktor

chytil dvě gólovky, což je jedna věc, ale oni ubrali, takže další věc je, že vlastně taktizovali na to, že se budou kopat penalty,“ vystihuje Dobiaš.
Kopaly se, a před-turnajový outsider to dotáhl až k úžasné teče.

Čertovský kousek si Panenka dovolil zopakovat na vrcholné úrovni ještě jednou: v dubnu 1979 v Bratislavě proti Francii v kvalifikaci na mistrovství Evropy 1980 v Itálii. Běžela už pětadesátá minuta a obhájci titulu ne a ne zdolat urputného galského kohouta. Vtom přišla ideální příležitost – pokutový kop. Míč si vzal tradiční exekutor, proti němu stál francouzský brankář Dominique Dropsy.

Když si stavěl balon, objevil se u něj pokoutní našeptávač. „Povídám: ‚Kopni mu ji zas doprostředka!‘“ přiznává František Štambachr, že spoluhráče k netradičnímu řešení nabádal. „Tonda odpovéděl: ‚Ty vole, vždyť on to zná!‘ Nechtělo se mu,“ vžívá se do pocitů exekutora. „Já bych ji byl kopal normálně. Byli tři hráči určení, ale nikdo na ni nechtěl, tak bych zvolil jistotu,“ vzpomíná Panenka. Jenže Štambachr, jenž o sedm minut později přidal druhý, pojišťovací gól, nepovolil: „No právě proto, Tondo. V životě by ho nenapadlo, že to uděláš znovu,“ přesvědčoval prý kanonýra, aby se nebál. Dropsy na stranu neskočil, jen se pohnul a šel do podřepu. Otočil se okolo své osy a spolu s dalšími udivenými Francouzi (včetně budoucího trojnásobného držitele Zlatého míče a současného předsedy UEFA Michela Platiniho) zíral, jak míč padá do sítě. Mistr zopakoval své dílo.

Velké riziko – a zpětně se ukazuje, že ještě větší, než si oba představovali. „Bylo to proti Francii, kde ji po bělehradském finále tolik rozebírali,“ připomíná Panenka slova o „básni napsané nohou“ a připouští, že soupeř nebyl z tohoto pohledu vybraný zrovna nejlépe.

Proti nápadu zopakovat dloubák se ale stavěla i československá média. „Ve slovenské Práci byl jakýsi novinář u kartářky, která vyčetla z horoskopu, z hvězd nebo z čeho, jak by dopadla penalta, kdyby se měla ten den proti Francii kopat. U mého znamení bylo, že bych na ni vůbec neměl chodit,“ oklepává se Panenka při představě, co by nastalo, kdyby neuspěl. Opět soustruh a ČKD? „Jediné štěstí bylo, že jsem ty noviny nečetl a zprávu nedostal. V opačném případě bych na ni v životě nešel,“ doznává, že by podlehl pověřivosti.

Opakovaný vtíp není vtípem, ale opakovaný mistrovský kousek svědčí o genialitě.

Kde se však nápad překonat z pokutového kopu brankáře lehkým obloučkem zrodil? A proč na něj nepřišel někdo dřív? Josef Bican by určitě něco takového také dokázal. „Nacvičovali jsme to v Bohemce na tréninku a brankáři Zdeněk Hruška nebo Vláďa Borovička mi potvrdili, že když se to provede dobře, je to skoro jistota,“ říká Panenka. „Důležité je, aby měl brankář pocit, že přijde rána k tyči,“ prozrazuje základ úspěchu. „Někteří, co to zkoušejí, mají malý rozběh a krátký náprah, čímž naznačují, že by mohl přijít lob – a brankář to vytuší,“ odhaluje špatné plagiátory.

Tento kop zkrátka neodmyslitelně patří k němu, ačkoli se šířily zvěsti, že jako první zkusil oblouček v soutěžním zápase kdesi na Slovensku jeho kolega v týmu klokanů Štefan „Pišta“ Ivančík. „Já už si nepamatuju, jak to přesně vzniklo, a tu myšlenku mohl mít i někdo jiný,“ připouští Panenka. Nezapírá ani to, že kop pod názvem Vršovický dloubák sám provedl už v československé lize. Světovou slávu mu nalepil ovšem až v Bělehradě. Může být něco úžasnějšího, než takto rozhodnout o titulu evropského šampiona?

Ježkova znalost nizozemského fotbalu a osobní zkušenosti s ním se při záhřebském semifinále výborně hodily. „Takticky jsme byli skvěle připravení,“ uznává Nehoda. Vždyť už jsme si řekli, jak účinně se Panenka „motal“ kolem Crujfffa, kterého si na vlastní púlce přebíral

Dobiaš, nebo jak Jaroslav Pollák zneutralizoval mozek „tulipánů“ van Hanegema. „V tomhle byl Ježek geniální.“

Potíž nastala, když byl Pollák vyloučen a Nizozemci krátce nato vyrovnali. Nehoda se však brzy zasloužil o srovnání početního stavu, když byl po hrůzném šlapáku na něj vyloučen tvůrce hry Johan Neeskens. „Dal jsem mu housle, a on to nezvládl,“ připomíná Nehoda. „Byli na nás hodně vyhecovaní. A tak už to bývá: když někoho podceňuješ, pak už se do zápasu nedostaneš. Chtěli vyhrát, chápu, co mu probíhalo hlavou, ale nemusel dělat prasárnu,“ nemá pro likvidační zákrok omluvu. Po Nehodově gólu na 2:1 se nechal vyloučit za protesty i Willem van Hanegem. „Ježek nás připravil výborně i po psychické stránce, věděl, kde má soupeř slabiny, přesně odhadl, že nás Holanďané podceňují a pak to neunesou,“ shodují se českoslovenští reprezentanti. Skvělý tah přichystal i pro finále, kdy místo potrestaného Jaroslava Polláka nasadil Jána Švehlíka, a ten vstřelil úvodní gól.

Trenér Ježek byl přísný, ale snesl i humor – a rozhodně nebyl malicherný. „Nikdo nevěděl, že kouřím, za Jaroslava Vejvodu jsme si to v Dukle nedovolili. Jen Honza Geleta to měl víceméně povolené, každý to věděl. Ale nechodil s cigaretou,“ prozrazuje svou neřest František Štambachr. „Ale nekouřil jsem moc, tak tři čtyři denně, ke kafi...“ V reprezentaci však ti, kteří podlehlí této neřesti, nijak šikanováni nebyli. „Nebylo nás mnoho, občas si dal brankář Šaňo Vencel, jediný, kdo si zapaloval pravidelně, byl Jožo Móder,“ vzpomíná Štambachr. Trenér Ježek však na svého klíčového hráče nijak nenaléhal, aby toho nechal. Chtěl vidět výkony na hřišti, a pokud byly podle jeho představ, soukromí ho tolik nezajímalo.

...

Jestliže o odborných schopnostech Václava Ježka není pochyb, některé věci – většinou spekulace bez důkazů, avšak s hodně silnými indiciemi – mu trochu ubírají na lesku.

S jeho jménem je nepřímou spojována dopingová aféra, která vypukla v Drnovicích na podzim 1993. Odebrané vzorky prokázaly pozitivní nález u domácích obránců Rostislava Prokopa a Milana Poštulky, ti byli potrestáni dvouletým zákazem činnosti a utkáni s Plzní kontumováno 3:0 ve prospěch hostů. Ukázalo se, že hráčům (patrně nejen přistiženým) dával nedovolené prostředky trenér Jindřich Dejmal. Ten tzv. karamelky, jež měly zvyšovat fyzický fond, získal údajně při svém působení v roli asistenta ve Slavii Praha. Vzal je ze stolu trenéra Vlastimila Petržely, který je tam zamkl, když mu je dal konzultant Václav Ježek s tím, že jejich účinek sám vyzkoušel. Petržela s nimi však nechtěl mít nic společného. Ježek je prý přivezl ze Švýcarska, a striktně řečeno: v podezření jsou jeho tituly se Spartou minimálně od jeho štace v FC Curych v letech 1984-1986.

Velice zdatně si hlídal své zájmy i jako člen Komise vrchového fotbalu v osmdesátých letech. Mezi kluby se přestupovalo složitě, a pokud nastaly námitky mateřského oddílu, komise povolovala jeden transfer za sezonu. V roce 1986 „nedoporučila“ (tedy ve skutečnosti zamítla) přestup hradeckého útočníka Pavla Černého do Slavie Praha, třebaže v Edenu už trénoval. Přednost dostala ve výběru provinční Viktoria (tehdy Škoda) Plzeň, která si z Hradce Králové stáhla brankáře Jaromíra Štichu, a to s odůvodněním, že se musí podporovat i menší oddíly.

O něco málo dříve se však posílila Sparta Praha o Vítězslava Lavičku, kterého nechtěla pustit Plzeň. „Předtím jsem byl blízko odchodu do Slavie, a nepovolili to,“ vzpomíná pozdější spartánský hráč i trenér. Zamítnutí další slávistické posily vyvolalo vlnu nespokojenosti. „Bylo to velké pobouření,“ netají tehdejší předseda komise Milan Bokša. Spolu s ním v ní seděli další slovní trenéři jako Josef Masopust, Milan Máčala či Jozef Jankech, ale podle kuloárních zvěstí si své zájmy nejlépe ohlídal Václav Ježek.

Ať už to bylo ve skutečnosti jakkoli, trenér byl ovšem prvotřídní – a patrně nejlepší, který kdy v československém fotbale působil. Zlato z roku 1976 je nejen největším úspěchem naší

fotbalové historie, ale také vyneslo Ježkovi pomyslnou nesmrtelnost. A vítězství v anketě Český trenér dvacátého století.

Bylo mu čtyřiaadvacet, na šampionátu zazářil jako schopný útočník a střelec. Zdeňku Nehodovi se dveře velkého fotbalu otevřely dokořán. „Byly nabídky, samozřejmě. Hercules Alicante ze Španělska, německý Norimberk, dokonce něco z Jugoslávie, nejspíš Dynamo Záhřeb, což tenkrát možná i politicky šlo. Nebylo to ovšem průstředné, byl jsem moc mladý. Tonda Himl mi jasně řekl, že nikam nepůjdu, dokud mi nebude třicet nebo dvaatřicet,“ zdůrazňuje všemocnou ruku nejvyššího muže sjednocené tělovýchovy. Na odchodu do zahraničí však pilně pracoval. „Ukecal jsem ho, aby mi udělal výjimku a pustil mě o dva roky dřív. „Ano, můžeš jít,“ dostal jsem od Himla příslib – ovšem s podmínkou, že uspěju na mistrovství světa 1982 ve Španělsku. Dokonce mě nechali podepsat předmlouvu s Norimberkem.“ Myslel si, že se konečně dobral cíle. Jenže... Ve Španělsku přišel výbuch a vyřazení už v základní skupině. „Místo do Norimberka jsem se vrátil na Duklu, dostal o třicet procent nižší plat a zakázali mi vyjet do zahraničí. Půl roku jsem se trápil, než mě pustili,“ postěžuje si. Ovšem jen do německého druholigového Darmstadtu. Prvoligovou zahraniční soutěž si vyzkoušel až v roce 1984 – belgickou v dresu Standardu Lutych.

Karol Dobiaš naplnil téměř přesně požadavek dvaatřiceti let, v roce 1980 zamířil do belgického Lokerenu. „Nejprve mě po jedenácti letech, co jsem pumpoval za Trnavu, pustili do Prahy do Bohemky, ale ze zahraničí nebylo dlouho nic,“ vrací se do roku 1977. „Po dvou letech mi nabídl Zdeno Svoboda (sekretář Bohemians Praha) ještě rok – a pak že mi pan Jíra (místopředseda UEFA) pomůže do Belgie,“ objasňuje, jak se dostal k zahraničnímu angažmá. „Při zdravotní prohlídce se ukázalo, že má zničená kolena, ale prezident ho chtěl,“ dokládá tehdejší trenér belgického týmu, československý internacionál Josef Vacenovský, jaký zvuk měl titul mistra Evropy.

Byla tu ovšem i jiná možnost – odejít nelegálně. Emigrace. „Je pravda, že o naše hráče byl zejména po mistrovství Evropy velký zájem a klukům slibovali hory doly, například New York Cosmos lákal Frantu Veselého, jak mohl,“ vzpomíná Panenka. „Když systém nedovoloval vůbec nic, zůstat někde na zájezdu byla jediná šance. Pár takových případů se stalo,“ dodává. „V Trnavě nějaký Varga odešel, ale dva roky musel stát, a tak už jsem o tom nepřemýšlel,“ vysvětluje Dobiaš, že právní statut neamatéra neumožňoval okamžitě uzavřít smlouvu bez souhlasu mateřského klubu.

„Šeptem jsme o tom mluvili,“ nezapírá Panenka. „Po nějakém zápase venku jsme si o tom v jídelním voze docela rozumně povídali s předsedou Tománkem. On říká: „Proč byste chtěli jít ven? Tady se máte docela dobře.“ Já na to: „No proč? Fotbal hraju osm let za národní mužstvo, třiaadvacet let jsem v Bohemce. Je mi dvaatřicet, mám skoro konec kariéry – a na knížce dvacet tisíc a osm let starou ladu, žigulíka. Já bych rád zabezpečil sebe i rodinu. Když už bych šel ven, tak ne kvůli fotbalu jako takovému, protože stačí, když můžu hrát tady, ale abych vylepšil svou finanční situaci,“ odhalil mu hráčské pohnutky.

„V Lokerenu mi říkali, abych zůstal, že po pěti letech dostanu belgické občanství,“ dokončuje svůj zahraniční příběh Dobiaš. „Jenže já měl v Trnavě byt, otec a matka byli komunisti, měli by problémy... Řekl jsem si, že jsem si něco vydělal, ne sice miliony, ale něco ano, vrátil jsem se a začal studovat trenérskou jedničku.“

Jiní se ovšem nepovolené cesty za železnou oponu nezalekli. Ze zahraničního angažmá se nevrátili vicemistři světa 1962, útočníci Josef Kadraba (Rakousko) a Adolf Scherer (Francie). „Nebylo to nic politického, následoval jsem svou lásku, svou druhou manželku. A komunisti mi pak ani nedovolili, abych přijel na pohřeb svého otce,“ postěžoval si Scherer, nejlepší střelec československého týmu na MS v Chile, kde skóroval třikrát.

S rodiči se ve třinácti letech vystěhoval v roce 1969 do Spolkové republiky Německo pozdější mistr Evropy 1980 Miroslav Votava, Kanadu na MS 1986 reprezentoval bratislavský rodák

Igor Vrablic, jenž se přesunul za oceán rovněž jako dítě. Mladickou nerozvážnost „řešil“ útekem ostravský brankář Pavel Mačák, jenž byl jako hráč Dukly Praha ve Skotsku přistižen při krádeži v obchodním domě – a v ČSSR by se to s ním táhlo celý život. „Tehdy se v tomto ohledu pořádaly celé soutěže,“ doznal pozdější gólman bundesligového klubu Schalke 04.

Do Švýcarska se v sedmdesátých letech uchýlil útočník Slavie Zdeněk Klimeš, v roce 1980 ve stejné zemi zůstali hráči Interu Bratislava brankář Miroslav Kovařík a záložník Jozef Bajza. Největší „emigrantská bomba“ však vybuchla v roce 1988, rok před pádem komunistického režimu, když ze soustředění Slavie Praha v NSR utekli reprezentanti Ivo Knoflíček a Luboš Kubík. Mediální magnát Robert Maxwell, původem z Podkarpatské Rusi a hovořící dobře česky, jim sliboval angažmá v anglickém Derby County, ale bez souhlasu mateřského klubu by jako neamatéři museli dva roky stát. Po dobrodružných putováních Evropou se Kubík se na jaře 1989 vrátil a přestoupil oficiálně do italského klubu AC Fiorentina; Knoflíčkovi uvolnily hranice listopadové společenské změny.

Pak už nikdo utíkat nemusel.

Politického přestupku se však hráči přesto dopustili: trofej z rukou předsedy UEFA Itala Artemia Franchiho přebírali někteří českoslovenští reprezentanti v dresech západoněmeckého poraženého finalisty s tradiční říšskou orlicí na hrudi. Po skočení zápasu si soupeři vyměnili dresy, jak to bývá zvykem. „Vyčítali nám to,“ přiznává Panenka. „Nejvíc vadilo, že pohár přebíral v německém dresu kapitán Anton Ondruš. A někteří lidé tvrdili, že diváci byli zmatení, že nevěděli, kdo vlastně vyhrál, jestli my, nebo Němci,“ připouští Panenka i jiný než politický význam tohoto faktu.

Střelec slavné penalty však byl za hrdinu i v tomto ohledu. „Co si pamatuju, všichni měli vyměněné dresy, jediný já ne. A zajímavé na tom bylo, že spousta dopisů obsahovala konstatování, že si cení toho, že jsem jediný pořádný Čechoslovák, který si váží reprezentačního dresu a nechal si ho na slavnostní chvíli,“ upozorňuje. Akt ryziho vlastenectví by v tom ovšem bylo marné hledat. „Musím říct, že kvůli tomu to nebylo,“ přiznává Panenka. „Vzniklo to tak, že jsem kopal poslední penaltu, a zatímco si všichni vyměnili dresy, já ještě pořád někde pobíhal v terénu,“ vysvětluje. „Takže na mě na hřišti žádný nezbyl,“ postěžuje si naoko. Uměl si ale poradit. „Později jsem ho v kabině vyměnil se šestkou, s Herbertem Wimmerem,“ ukazuje na protihráče, jenž střídal o poločase, a k výměně dresů na hřišti měl tudíž také daleko.

Přitom dresy československého týmu byly rarita. „Nikdo nepočítal s tím, že se do finále dostaneme, a tak nebyly připravené,“ hlásí náhradník František Štambachr perličku. „Přešivaly se, protože byly velké; Franta Veselý ho měl jako šaty,“ kritizuje nedokonalost, která by reprezentantům pod dnešním drobnohledem bulváru rozhodně neprošla.

A k současné kvalitě mělo tehdejší materiálně-technické zabezpečení vůbec daleko. „Tenkrát měl sice národ'ák Adidas, ale tuhle značku jsme v Jugoslávii neměli,“ vzpomíná Panenka. „Ani se nepředpokládalo, že zvítězíme nad Němci. Jediné, co jsme dostali, byly dva obleky, boty, košile a kravata. A pochopitelně základní vybavení: tepláky, trička...“ vypočítává. „Aby se na finále objednaly speciální dresy od Adidasu nebo jiné firmy, to nešlo,“ přibližuje tehdejší možnosti Štambachr. „Takovou smlouvu jsme měli jenom my v Dukle. Byli jsme tenkrát první,“ vypichuje. „My jsme vyběhli na trávník v Adidasech, a než se soupeř rozkoukal, vedli jsme 2:0, jak se ze srandy říkalo,“ doznává privilegia armádního klubu.

Ta však na úrovni reprezentace neplatila. Navíc bílá sada, určená na semifinále proti Nizozemsku, se vrátila svazovému kustodovi nekompletní, protože někteří „nezodpovědní“ jedinci si v euforii vyměnili dresy s poraženými hvězdami. „Bylo nás asi sedm,“ prozrazuje Panenka. „Neměli jsme povoleno nic. Po návratu nám to strhli, platili jsme asi čtyřicet tisíc korun. Ale bylo nás na to víc, takže na jednoho to vyšlo na nějakých čtyři pět tisíc,“ říká, jak

přispěl do svazové pokladny. Cenný úlovek mu však zůstal. „Musel bych se ale podívat, čím dres tam mám.“ A Dobiaš, ten dokonce ani neví, zda byl mezi těmi, kdo nařízení porušili, přestože jinak jel ve všech „špatnostech“ a dokonce jako „odsouzeníhodná mánička“, která nedává dobrý příklad socialistické mládeži, nesměl vykonávat funkci kapitána.

Po finále si ovšem protivníkův dres odnesl. „Ale ani nevím čím,“ nepřikládá tomu velkou váhu. A zjistit to už ani nemůže. „Měl jsem spoustu dresů, ještě z trnavské éry, ale pak jsem je všechny porozdával,“ odhaluje, že cennou sbírku doma nemá. „Protože se scvrkávaly jako moje přirození,“ vysvětluje, proč se tak rozhodl.